

Nordiska hälsovårdshögskolans utbildning och forskning

Guðjón Magnússon

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg (NHV) är en nordisk institution för utbildning och forskning med Nordiska Ministerrådet som huvudman. Undervisningen är avgiftsfri och öppen för alla i Norden med intresse för folkhälsofrågor och med basal akademisk utbildning inom vård, omsorg eller folkhälsa.

NHV startade 1953 på initiativ av generaldirektörerna i de nordiska länderna för att ge kurser i medicinalförfattningar, administration, folkhälsovetenskap och hälsofrämjande metoder. Successivt har efterfrågan på högre folkhälsoutbildning till masternivå och till doktors-examen ökat. Antalet studenter per år är cirka 800 och ett drygt tjugotal på masternivå och cirka fem från forskarutbildningen examineras årligen.

Det internationella inslaget i skolans verksamhet är omfattande med ett flertal kurser på engelska och med studenter och forskarstuderande även från länder utanför Norden, främst Baltikum. NHV utgör också ett centrum för nordiska och internationella konferenser, ofta i samverkan med WHO eller nordiska och internationella biståndsorganisationer.

Professor Guðjón Magnússon är rektor och lärare vid Nordiska Hälsovårdshögskolan.

Inledning

Gemensam nordisk utbildning för hälsovårdsexperter blev aktuell efter andra världskriget, när det nordiska samarbetet kom igång igen. Generaldirektörerna för de nordiska medicinalstyrelserna hade sitt första möte efter kriget 1947, men först 1953 startade Nordiska hälsovårdshögskolan, NHV, sin verksamhet i Göteborg.

Första steget i skolans utveckling, 1953–1978, omfattade verksamheten i huvudsak enskilda kurser, som med åren ökat i antal och omfattning. Det andra steget togs 1978, då skolan startade ett Master of Public Health-program (MPH) och fick sina första egna professorer. Det tredje ste-

get togs 1987, då skolan fick kraftigt utökade resurser, nya lokaler på Nya Varvet och startade sin forskarutbildning, Doctor of Public Health (DrPH). 1997 reviderades forskarutbildningen, då Master of Science in Public Health-examen infördes (MScPH), som en mellannivå före DrPH.

NHV är en av fyrtiotalet nordiska institutioner som alla har Nordiska Ministerrådet, NMR, som huvudman. Med ett 60-tal anställda och en budget på närmare 50 miljoner SEK, varav 80 procent utgör länderbidrag från de nordiska länderna, är NHV en av de största nordiska institutionerna. Antalet studenter till kurserna är kvoterad efter länderbidragens storlek.

Antalet studenter per år är cirka 800, varav mer än 150 är registrerade för Master-examen och mer än 50 som forskarstuderande. Hittills har 22 personer tagit sin DrPH-examen vid NHV. Förstagångsstudenternas antal visar en ökning; från 133 studenter 1996 till 336 studenter 2001.

Ett viktigt styrinstrument och samtidigt ett strategidokument är det kontrakt som görs med NMR, vanligtvis för en treårsperiod, senast för perioden 2001 – 2003. I kontraktet regleras tentativ budget per år och olika produktionsmål, t.ex. antal kursveckor och examina samt forskningsaktiviteter.

Skolan leds av en styrelse som består av en ledamot och en suppleant från vart och ett av de fem nordiska länderna.

NHV är sedan 1987 WHO Collaborating Centre inom ämnesområdena *Health Policy, Planning, Public Health Education and Patients' Rights*.

Om verksamheten

NHV är en av femtotalet nordiska institutioner som erbjuder utbildning i folkhälsovetenskap. Antalet nationella utbildningar ökar i Norden, men ökningen är störst i Sverige. I Danmark och Sverige erbjuds förutom MPH-utbildning också grundutbildning upp till fil. kand. nivå (i Danmark Bachelor). Sedan början av 1990-talet finns en överenskommelse om ömsesidigt erkännande av kurser mellan de nordiska institutionerna. NHV har tagit flera initiativ till att förstärka samarbetet mellan de nordiska utbildningsinstitutionerna. Utifrån att vara den enda nordiska utbildningsinstitutionen ser NHV det som sin naturliga roll att aktivt bidra till ett ökat samarbete och kontakt mellan alla de nordiska utbildningsinsti-

NHVs verksamhetsidé är, att med Norden som bas skapa och sprida kunskap som främjar en god och jämlik hälsa

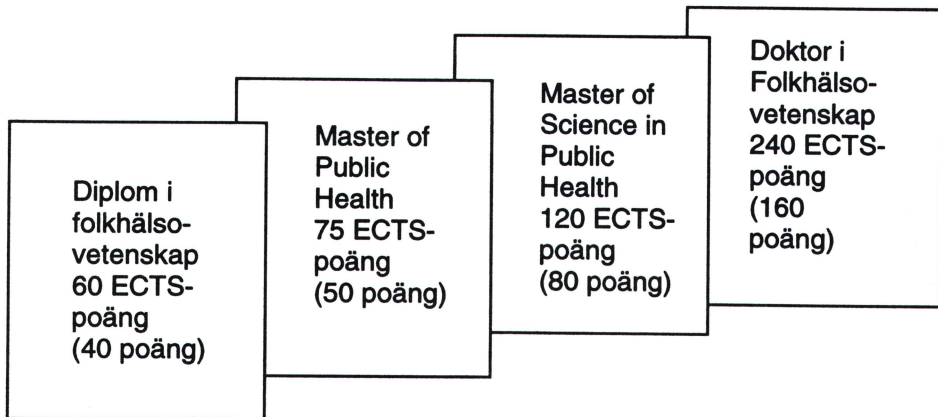
tionerna inom folkhälsovetenskap.

NHVs huvuduppgift är att som nordisk institution skapa nordisk nytta och nordiskt mervärde. Metoder för detta är bl.a. att kurserna skall ha deltagare från hela Norden, utbildningen och forskningen skall ha ett nordiskt perspektiv – dock med inslag av ett europeiskt och internationellt perspektiv i högre grad än i nationella utbildningar. Nordiska lärare och nordiska exempel skall användas i utbildning och forskning.

NHVs verksamhetsidé är, att med Norden som bas skapa och sprida kunskap som främjar en god och jämlik hälsa. NHV är unik genom att på nordisk grund bedriva postgraduate utbildning och forskning i folkhälsovetenskap. Skolans verksamhetsidé är att

- Bedriva flervetenskaplig och mångprofessionell utbildning och forskning av hög kvalitet, baserad på nordisk social- och hälsopolitik
- Erbjud en inlärningsmiljö som inspirerar dem, som på olika sätt är verksamma inom Nordens hälso-, sjuk- och socialtjänst till kreativt folkhälsovetenskapligt tänkande och handlande
- Stimulera till aktivt nordiskt samarbete mellan nordiska utbildnings- och forskningsinstitutioner inom folkhälsovetenskap genom konkreta samarbetsavtal och nätverksbyggande

NHV riktar sig till alla som arbetar med folkhälsa i bred bemärkelse och som uppfyller skolans antagningskrav. Behörig är

Figur 1. NHVs utbildningsprogram har fyra utbildningsmål.

den som har en akademisk examen som motsvarar minst tre års högskoleutbildning och som har anknytning till verksamhet inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten samt annat förebyggande eller hälsofrämjande arbete.

Utbildning

Utbildningsprogrammet reviderades 1997 och har nu fyra utbildningsmål (figur 1).

De första två examina, Diploma respektive MPH i folkhälsovetenskap, utgör tillsammans med enskilda kurser den största volymen i skolans verksamhet. Master of Public Health-programmet är förnyat, både till form och innehåll. Antalet studenter som blir färdiga med sin MPH-uppsats har ökat från knappt tio per år till ett trettiotal 2001. Kursverksamheten, som fortsättningsvis är skolans ryggrad, har förnyats både till innehåll, pedagogik och struktur. Tvåveckorsmoduler har ersatt tvåmånaderskurser, vilket innebär att vi genomför ett 40-tal kurser varje år i stället för som tidigare ett tjugotal. Det innebär också, att vi kan ta emot flera

studenter jämfört med tidigare.

Nyckelord i NHVs utbildning är flexibilitet och valfrihet. Enstaka kurser skall kunna användas som byggstenar för att nå olika utbildningsmål och examina.

Ett annat nyckelord är tvärvetenskap och tvärfacklighet. Tvärfackligheten är tillsammans med nordiskt sammansatta kurser en viktig del av NHVs profil. Syftet är att betona vikten av att se folkhälsovetenskap och folkhälsoarbete som ett lagarbete, teamwork, där de olika yrkesgruppernas kunskaper och erfarenhet utgör en resurs. Nordiskt sammansatta kurser ger möjligheter att vidga den egna horisonten med nya infallsvinklar baserade på utvecklingstrender och erfarenheter från de övriga nordiska länderna. I vissa fall kan ett inslag av motsvarande karaktär från deltagare utanför Norden ge motsvarande förstärkande effekt i undervisningen. Den pedagogiska tonvikten läggs på en stimulerande utbildningsmiljö som uppmanar till egen kunskapsutveckling samtidigt som den ger ett starkt individuellt stöd.

En viktig aspekt i NHVs strategi är utbildningens relevans både för studenter och samhället

NHV utvärderar kontinuerligt studenternas bedömning av samtliga kurser och kursmoment samt följer upp förslag till ytterligare utveckling och förbättring av utbildningen.

Utbildningen skall hålla en hög internationell klass som säkerställs kvalitativt med både regelbundna interna kontroller (kursvärderingar) samt internationella utvärderingar. En viktig aspekt i NHVs strategi är utbildningens relevans både för studenter och samhället. Samtidigt som kvaliteten bedöms regelbundet skall relevansen och nyttan av utbildningen utvärderas dels genom återkoppling från studenter efter avslutad utbildning och dels genom kontakter med arbetsgivarna.

Forskarutbildning och forskning

NHVs forskning utgör en nödvändig och viktig bas för NHVs utbildning. Jämförande forskning, gärna baserad på nordiska eller internationella databaser, skall prioriteras liksom forskning, kvalitativ och kvantitativ, inom NHVs kärnområden. NHVs forskning skall enligt skolans forskningspolicy

- Ha folkhälsovetenskaplig och folklig relevans
- Ha bevisat hög kvalitet
- Vara etiskt försvarbar
- Vara gränsöverskridande

Forskarutbildningen – MScPH och DrPH – och forskningen har ökat kraftigt de senaste åren och utgör en tredjedel av skolans verksamhet.

NHV har som målsättning att vara ledande

i Norden när det gäller forskarutbildning i folkhälsovetenskap. En viktig del av det målet är att kunna erbjuda forskarutbildning till våra egna MPH-studenter, men också till studenter som tagit sin MPH vid andra nordiska utbildningsinstitutioner.

Forskarutbildningen är totalt förnyad med en ny examensgrad – Master of Science in Public Health – en tvåårig utbildning, samt med en ny utbildningsordning med större krav på både forskarstuderande och handledare. Antalet forskarstuderande har ökat från ett tjugotal till ett femtiotal på några få år, vilket naturligtvis ställer stora krav på både organisation och handledning.

NHVs forskning redovisas årligen i en särskild rapport, Annual Research Report, som inkluderar en analys av skolans forskning efter kärnområden.

Kvalitetssäkring

NHVs verksamhet har utvärderats ett tiotal gånger genom åren, både nordiskt och internationellt. EHMA (European Health Management Association) genomförde 1993 en evaluering och den senaste gjordes av ASPHER (Association of Schools of Public Health in the European Region) i november 1999. ASPHERs Peer Review team bestod av professorerna Jacques Bury, Executive Director, ASPHER, Charles Normand, London School of Hygiene and Tropical Medicine och Franco Cavallo, Department of Hygiene and Community Medicine, Turin (ref. 8).

Evalueringen genomfördes dels genom att besvara ett av ASPHER utarbetat frågeformulär, s.k. Self Assessment Study och dels genom intervjuer med en stor del av skolans personal, ordförandena i styrelse och i utbildningsråd, studenter samt arbets-

givarrepresentanter. Evalueringsgruppen kom fram till följande sammanfattning om NHV:

"A very dynamic and exciting learning environment with quick adaptations to changes and demands from the external world whilst maintaining its strong commitment to quality in education. The time lag between ideas, consensus, decision and implementation is shorter than in many places. The total dedication to learning is impressive."

Evalueringsgruppen noterade också följande som viktiga strategiska frågor för NHV:

- Skapa samarbete med nordiska institutioner genom konkreta samarbetsavtal
- Utveckla antagningsprocessen
- Integrera Baltikum tydligare i skolans verksamhet
- Distansutbildning skall genomföras i begränsad utsträckning och med eftertanke

Omvärldsanalys/trender

Det finns en skillnad mellan Norden och det övriga Europa samt USA beträffande statens roll i att godkänna akademiska institutioner och akademiska examina. I Europa är det av tradition och genom lagstiftning staten (utbildningsdepartementet) som godkänner akademiska utbildningsinstitutioner och utövar tillsyn i enlighet med lagar och författningar.

I USA görs detta av sammanslutningar av utbildningsinstitutioner med fackliga företrädare som godkänner (ackrediterar) utbildningsprogram och utövar tillsyn. Internationaliseringen av folkhälsoutbildningen och behovet av att kunna ge större garantier om utbildningens kvalitet på olika utbildningsorter har startat en förnyad de-

Den nordiska arenan är NHVs viktigaste bas. Samarbete med andra ledande utbildnings- och forskningsinstitutioner är av största vikt och behöver förstärkas

batt om behovet av ackreditering av Schools of Public Health i Europa. Diskussionen har ägt rum huvudsakligen inom ASPHER och nu nått så långt att ett beslut finns att arbeta för en ackreditering av utbildningsinstitutioner i Europa och att detta skall genomföras i samarbete med fackliga företrädare. Kursen är lagd så att ackrediteringen kommer att genomföras i två steg, först behöver institutionen genomgå en PEER Review och om denna är godkänd en ackrediteringsprocess av ett organ som är oberoende av ASPHER. Det återstår fortfarande en hel del arbete, men förhoppningen är att de första ackrediteringarna kommer att bli klara 2004. NHV är i högsta grad delaktig i detta arbete och planerar bli bland de första skolorna som ackrediteras.

Den nordiska arenan är NHVs viktigaste bas. NHVs mål är att vara en ledande utbildnings- och forskningsinstitution både i Norden och internationellt. Folkhälsovetenskaplig forskning har i allt större utsträckning en internationell anknytning, dels för att forskningsfrågorna allt oftare har en bred internationell relevans och dels för att internationella nätverk med internationell finansiering blir allt vanligare.

Samarbete med andra ledande utbildnings- och forskningsinstitutioner är av största vikt och behöver förstärkas. En av anledningarna är behovet av att försäkra tillgången till nödvändig spetskompetens, utbyte av personal, forskning och forskar-

utbildning och handledningsbehov. I första hand gäller det utökat samarbete med de nordiska institutionerna och i andra hand institutioner i Nordens närområde.

Andra viktiga samarbetspartners är ASPHER, WHO, Europarådet och EU. NHV har haft och har alltså ett behov av att utnyttja resurser i det geografiska närområdet i utbildningen. Det gäller möjligheterna till studiebesök, olika projekt och lärarresurser.

NHVs mål i kontraktet är att under perioden 2001–2003 göra ramavtal med ett till två universitet i varje nordiskt land. Ett av de ramavtalen kommer att gälla samarbetet med Göteborgs universitet med en tonvikt på ett samarbete inom den nya hälsovetenskapliga akademien som startade sin verksamhet den 1 juli 2001.

Framtidsvisioner

En av slutsatserna i ASPHERs utvärdering av skolan var, att NHVs verksamhet skall koncentreras till två kärnområden. Uppdelningen i två kärnområden är ett försök till en mera fokuserad verksamhet och ökad delaktighet. Varje kärnområde lämnar förslag om kursverksamhet, prioriterade forskningsprojekt samt annan forskningsrelaterad verksamhet.

Folkhälsovetenskap är inte ett medicinskt, utan ett mångdisciplinärt ämne. Utvecklingen går också mot ett mer humanistiskt synsätt där mänskliga rättigheter, patienträttigheter och etik värderas högt. Det pågår en livlig debatt, inte minst i USA (ref. 6), om innehållet i folkhälsovetenskaplig utbildning beroende på nya utmaningar inom det folkhälsovetenskapliga området. Under en lång tid har det funnits en relativ bred överensstämmelse om att kärnan i folkhälsovetenskap består av epidemiologi och

biostatistik, miljömedicin, socialvetenskap och hälso- och sjukvårdsadministration. Nya utmaningar och utvecklingen i folkhälsovetenskapligt arbete gör att det tillkommer nya ämnen som kvalitativa metoder, genusperspektiv i folkhälsoutvecklingen, sårbara och utsatta grupper i samhället, transkulturell kommunikation samt hur man styr förändringsarbetet i hälso- och sjukvården för att nämna några viktiga områden.

Sommaren 1999 tillsatte de nordiska arbetsministrarna en arbetsgrupp med benämningen "Vismanspanelen" för att utreda det nordiska samarbetets framtida inriktning och uppgifter (ref. 10). Rapportens huvudkonklusion var, att det vid ingången till det nya årtusendet föreligger ett behov av en genomgripande strukturreform av det nordiska samarbetet. Orsaken är framför allt att den ökande globaliseringen gjort att enskilda stater är för små för att kunna lösa många av sina nationella problem. Utan en gemensam nordisk intressebevakning på såväl globalt som europeiskt plan föreligger risk för att nordiska intressen och värderingar försvagas. Panelen granskade tio utvecklingstrender och följderna av dem för Norden och det nordiska samarbetet. Under rubriken Valfärd säger panelen:

"Förebyggande hälsovård och forskning på public health-området kommer att bli allt viktigare i framtiden. Hälsovårdssektorn är också potentiellt en exportsektor för Norden."

Utän en gemensam nordisk intressebevakning på såväl globalt som europeiskt plan föreligger risk för att nordiska intressen och värderingar försvagas

NHVs internationella verksamhet

NHV inledde 1992 ett utbildnings-samarbete med länderna kring Östersjön – det s.k. BRIMHEALTH-projektet, Baltic Rim Partnership of Public Health. Syftet med projektet var att organisera fortbildning och kompletterande vidareutbildning för att stärka ledarskap och expertis inom folkhälsovetenskapens område i Östersjöområdet. Estland, Lettland, Litauen och Polen deltog från början och därefter har också St. Petersburg anslutit sig. Projektet finansierades initialt av NMR, men under senare år har också respektive land bidragit till finansieringen. Sedan 2001 stöder också The Open Society Institute projektet och målet är att utveckla projektet till en ackrediterad BRIM International School of Public Health, BISPH.

Under de första åren arrangerades kurserna på NHV, men under de senaste åren är de förlagda i de olika länderna. Exchange of students innebär att nordiska studenter har ett visst antal platser i dessa kurser och motsvarande platser får studenterna från de baltiska länderna, Polen och St. Petersburg i NHVs kurser som hålls på engelska. Merparten av de baltiska studenterna arbetar som lärare på universitetet eller arbetar inom hälso- och sjukvården eller den offentliga förvaltningen. Totalt har mer än 290 studenter deltagit i BRIMHEALTH-projektet.

Nyligen har de nordiska länderna tillsammans med de baltiska länderna, Ryssland, Polen och Tyskland startat ett gemensamt projekt, TASK FORCE vars syfte är att bekämpa smittosamma sjukdomar, särskilt tuberkulos, HIV-AIDS och andra sexuellt överförbara sjukdomar. Ett led i projektet är att förstärka utbildningen i folkhälsovetenskap

i området genom att bilda en s.k. Baltic Sea School of Public Health. NHV deltar i detta samarbete och förespråkar att man bygger på den erfarenhet som finns från BRIMHEALTH-projektet.

Antalet externfinansierade forskningsprojekt, uppdragsutbildningar, Workshops och internationella konferenser har ökat kraftigt de senaste åren. 2001 startades eller genomfördes 32 sådana projekt och aktiviteter. Bland de externfinansierade projekten kan nämnas

- Experiences with contracts in health services in selected countries (tillsammans med SIDA)
- Health Systems Research in Vietnam
- Mobbing och psykisk ohälsa
- Ex-makars interaktion i frågor som rör barnens liv och fostran

Som exempel på Workshops och uppdragsutbildningar som arrangerats på skolan kan nämnas

- Utbildningsprogram för personal vid Public Health-institutioner i Makedonien
- Modern public health and management principles. Course for WHO Liaison Officers in Central and Eastern Europe
- H.E.L.P. 2001. I samarbete med the International Committee of the Red Cross, the World Medical Association och the Nordic Red Cross Societies
- World Health Report 2000: Health Systems; Improving Performance
- Health Impact Assessment: From theory to practice. Report on the Leo Kaprio Workshop (NHV-Report 2000:9)
- EU and Public Health. Future effects on policy, teaching and research (NHV-Report 1998:2)
- Gender and Tuberculosis. Report from a Workshop at NHV (NHV-Report 1998:3)

- An International seminar on the Role of Hospitals in the Ongoing Health Sector Reform

Exempel på internationella konferenser:

- A new public health in an old country. An EU-China conference in Wuhan, China (NHV-Report 2000:2)

- Tipping the Balance Towards Primary Healthcare Network. Proceedings of the 10th Anniversary Conference (NHV-Report 1999:1)

- Health and Human Rights. Report from the European Conference held in Strasbourg March 15-16, 1999 (NHV-Report 1999:2)

- The 2nd Nordic Interdisciplinary Conference on Qualitative Methods in the Service of Health. Conference held August 9 – 10, 2001.

För ytterligare information om skolan se vår webbplats www.nhv.se.

REFERENSER

1. EU and Public Health. Future effects on policy, teaching and research. Lennart Köhler & Keith Barnard (eds). NHV-Report 1998:2.
2. Gender and Tuberculosis. Vinod K. Diwan, Anna Thorson, Anna Winkvist (eds). Report from the workshop at the Nordic School of Public

Health, May 24-26, 1998. NHV-Report 1998:3.

3. Tipping the Balance Towards Primary Healthcare Network. Proceedings of the 10th Anniversary Conference, November 13-16, 1997. Chris Buttanshaw (ed). NHV-Report 1999:1.
4. Health and Human Rights. Report from the European Conference held in Strasbourg March 15-16, 1999. Dr. med. Stefan Winter (ed). NHV-Report 1999:2.
5. Annual research Report. NHV, 2000.
6. N.M. Clark & E. Weist, American Journal of Public Health, 2000, Vol. 90, No. 8
7. A new public health in an old country. An EU-China conference in Wuhan, China, October 25-29, 1998. Proceedings from the conference. Lennart Köhler (ed). NHV-Report 2000:2.
8. ASPHER Peer Review 1999. Review Team: Jacques Bury, ASPHER, Franco Cavallo, Torino and Charles Normand, London. NHV-Report 2000:4.
9. Health Impact Assessment: from theory to practice. Report on the Leo Kaprio Workshop, Göteborg, October 28-30, 1999. NHV-Report 2000:9
10. Norden 2000. Öppet för världens vindar. Nordiska Ministerrådet. Nord 2000:15.
11. Hälsokonsekvensbedömningar – från teori till praktik Rapport från ett internationellt arbetsmöte på Nordiska hälsovårdshögskolan den 28 – 31 oktober 1999. Björn Olsson (red). NHV-Rapport 2001:2.